

20 років незалежності в долі Тутович

У мальовничому куточку західного Полісся, де тече найбільша річка області Горинь, розташоване село Тутовичі. Поблизу нього є сосновий ліс, який переходить у мішаний. Ростуть тут гриби, чорниці, брусниці, ожини, а на мохових болотах – журавлина і буяхи. Восени узлісся полум'яніють яскраво-червоними кетягами калини, жовтогарячими китицями горобини, чорними й терпкими ягодами черемхи. Ліс має й велике народногосподарське значення. Крім незамінної будівельної деревини, сосни виділяють живицю, яку називають поліським бурштином.

При в'їзді в село праворуч обов'язково приверне увагу пилорама приватного підприємця Святослава Демчука. Працює вона вже четвертий рік. І надає послуги не лише для місцевого населення, а й у межах України. Святослав Федорович офіційно зареєстрований на прайс-біржі й бере участь в аукціонних торгах. Як молодий підприємець, звісно, потребує підтримки – де хорошим словом, де порадою. І він її отримує. Дуже вдячний директору ДП «Сарненський лісгосп» Сергію Белелі, головному інженеру Олегу Дибачу, які завжди йдуть назустріч підприємцям і жодного разу не підвели – вчасно і без затримки видають необхідну продукцію. Є співпраця у Святослава Демчука і з сільським головою Галиною Савчик, яка знає, як згуртувати колектив і депутатський корпус (нині 30 депутатів сільської ради). А одним з напрямків роботи підприємця є благодійна діяльність. Допомагає пиломатеріалами місцевій раді, а також дає можливість заробити молодим людям, які тут працюють. Правою рукою Святослава на пилорамі є Андрій Дем'янюк.

Напередодні 20 річниці Незалежності України жителі села готуються до святкування його півтисячного ювілею, яке відбудеться в перших числах вересня. Хотілося б декілька слів сказати про походження загадкової назви, про яку існує багато легенд. За однією з них колись тут проживало плем'я дулібів – волинян – на чолі зі старійшиною Тутоле. І на честь його село так назвали. Інша розповідає, що риболовам сподобалось місце на правому березі повноводної тихоплинної Горині і ліси, що впритул наближалися до неї, широкі затоки й луки, красиві обрії, тож вирішили тут оселитися. Ще за однією – питання про населення вирішувало віче, що й породило назву Тутовіче, яка згодом трансформувалась у Тутовичі. Село чи не найстаріше після Степаня, Кричильська й Коросту. І значно старіше за Цепцевичі, Тріскіні та Ремчиці. Історію його почала писати й збирати цікаві краєзнавчі матеріали Лариса Гнатюк, яка приїхала сюди в 1957-му після закінчення Костопільського педучилища навчати першокласників. Була й піонервожатою. Згодом здобула фах учителя французької та німецької мов у Київському національному університеті ім. Т.Г. Шевченка, продовжуючи працювати. З часом перекваліфікувалась на вчителя російської мови й літератури (далі – зарубіжної) в Рівненському педінституті ім. Мануїльського. Навчались діти у трьох приміщеннях, які називали школою, недалеко від клубу. Не могли не помітити активну дівчину й здібного

педагога. Запропонували очолити вчительський колектив. І вона погодилась. Довелося займатись одразу й господарськими питаннями: перекривати дах, мурувати грубки та ін. І якось на звітно-виборних партійних зборах, де був присутній Іван Терехов, тодішній секретар райкому партії, сказала про школу все, що наболіло на душі. Почули Ларису Федорівну, почали будувати новий заклад. Григорія Хомича, бригадира будівельної бригади, Петра Шеремета, який також брав участь у будівництві, знають і пам'ятають у селі. Бо про людину говорять добрі справи. Школу збудували, але в 9-10 клас учні ходили в Цепцевичі, а в Тутовичах приміщення пустували. Звернулась Лариса Федорівна до Раїси Болкуневич, завідувачки відділом освіти, й батьків, і всі разом написали лист у Міністерство освіти з проханням зробити заклад середнім. 25 років очолювала Тутовицький навчальний заклад і педагогічну династію Лариса Гнатюк. Покійний чоловік Володимир Федорович – учитель музики, образотворчого мистецтва та керівник початкової військової підготовки. Гарно грав на баяні, Лариса Федорівна – на піаніно. Їх діти й онуки перейняли все найкраще. Доньки Анжела й Світлана теж стали учителями. Одна – географії, інша – історії. Внучка Мирослава вступила в Рівненський державний гуманітарний університет на музичний факультет. Юрій – дизайнер, мистецтву навчався в столиці, Роман перейшов на 4-й курс Львівського лісотехнічного університету, теж майбутній дизайнер. Володимир – 9-класник, а Сашко тільки вчиться вимовляти перші слова.

Лариса Гнатюк родом із с. Милостів Рівненського району, за три кілометри від знаменитої Пересопниці, 450-ліття якої святкуватимемо незабаром. Не зможе, мабуть, перерахувати всіх своїх учнів, яких навчала, якими пишається. Серед них ті, з якими часто зустрічається, - сільський голова Галина Савчик, секретар сільської ради, відмінниця, Олена Гамза, фельдшер Валентин Троцковець. Ларису Федорівну ніхто не вважає чужою. Вона отримувала різні пропозиції: бути комсоргом великого міського навчального закладу, очолити Великовербченську ЗОШ, - відмовилась, бо, як каже, «на місці й камінь обростає». Та й хто кине школу, яку збудував сам. Так само, як Валентина Момоток збудувала лікарню. Такі сильні жінки живуть у Тутовичах.

Місце, що було батьківщиною Валентини, часто показують по телебаченню. Колишне село, за 12 кілометрів від Чорнобиля, тепер перетворилось у могильник. Це – Россоха. А на Сарненщину дівчина вперше приїхала в 1952-ому, коли батька, Івана Хоменка, як спеціаліста, перевели на роботу в Сарненський лісгоспзаг. Закінчила в Сарнах 8 і 9 класи, в Рівному – медичне училище. І молода акушерка, маючи право вибору із декількох сіл району, запитала: «А де є річка?». Вона була в Тутовичах, і медичний працівник поїхала туди. Почула чимало легенд про Горинь. Одну з них хочу розповісти і вам, шановні читачі: «Жили в Тутовичах дівчина та два парубки, закоханих у неї. Одного разу зажадала, щоб хлопці позмагалися з бігу. Один біжить у Дубровицю, другий – у Степань. Хто раніше повернеться, за того заміж піде. Але прибігли юнаки одночасно. Тоді попросила принести квітку калини з протилежного берега Горині. Кинулися виконувати завдання

закохані парубки, але не допливли назад, згинули у хвилях річки. А дівчина, яка занапастила дві душі, скочила в Горинь. І тепер це місце називається урочище «Скочище». Валентина Момоток приїхала в Тутовичі рятувати життя людей. У неї в трудовій книжці єдиний запис про прийняття на роботу. Був час, коли виконувала обов'язки головного лікаря. У лікарні стояло 15 ліжок, з них 4 – пологовий будинок. Не було ні телефону, ні світла, ні опалення. Під час пологів санітарка тримала лампу біля ніг породіллі, а на шафі горіли свічки. Тільки той, хто працював у таких умовах, міг зрозуміти акушерку, якій доводилось виконувати роботу не лише за спеціальністю. Невгамовна Валентина Іванівна, яку вже добре знали в районі, потрапила на прийом до голови райвиконкому. Він уважно вислухав і прийняв рішення на її користь. Під нову лікарню віддали фінський барак, а всі внутрішні роботи виконували працівники колгоспу та лікарні. Найактивнішими були Йосип Момоток, Володимир Демчук. З 1956-го до 1960-го на прийом сюди приходили хворі із Яринівки, Цепцевич, Тріскинь, Довгого й навіть з сіл Володимирецького району. На очі потрапив звіт медичного закладу за 1957-й рік, в якому записано, що Валентина Іванівна прийняла 217 пологів. А за 50 років через її руки пройшло майже 5 тисяч вагітних. «Це тепер, - робить висновки Валентина Момоток, - що краще стає жити, тим жінки менше народжують. Хоча раніше не було декретних відпусток, як в інших країнах. Народили - і через 2 дні на роботу. Зараз, за роки незалежності, сталися великі зміни. Ті, хто збираються народити, слухняні, та й гроші їм платять. А тоді, буває, ходиш за майбутньою мамою і просиш, щоб вона до тебе прийшла. Саме через таку неслухняність померла жінка. Сьогодні її врятували б». Помешкання найшанованішого в селі медичного працівника потопає у квітах. Вона вже не працює, але так само, як і 50 років тому, реагує на кожен стук. І по всьому світу шукає квіти дитинства з назвою льонок. Подібні є - інших кольорів, а от жовто-коричневих не знаходить.

Живе в Тутовичах ще одна людина старожил, майстер, який зміг би розповісти багато чого цікавого. Іван Момоток був єдиним чоловіком у селі, який, крім вікон, дверей, робив труни. 22 роки столярував у колгоспі. З дружиною Одаркою Іванівною виховали чотирьох доньок: троє своїх і племінницю Валентину. «Коли мамин брат Віктор захворів, - розповідає, - одну з доньок, а в його родині було 9 дітей, найменшу, двомісячну, віддали в нашу сім'ю». Застали Івана Тимофійовича прикутим до ліжка після інсульту. Дружина недавно померла. Доглядають батька дочки. Галина довгий час працювала в колгоспі «Горинь». Надія – понад 20 років - санітаркою в лікарні. Ніна живе у Свердловську, куди поїхала за чоловіком-військовим. А Валентина – у Тинному з сім'єю. За збігом обставин, син її виріс із 2-місячного віку біля діда з бабою, які його доглядали й виховували, як колись Валентину. Коли мама не піднімалась останні 8 років життя з постелі, діти, хоча й не жили в Тутовичах, дуже часто приїжджали до неї, доглядали. Бо хто ще є найрідніший у нашому житті?

Якщо вже говоримо про повагу й шану до батьків, то не можемо не розповісти й про одну з представниць прекрасної статі молодого покоління

Тетяну Леончик. Тетяна Володимирівна – вчитель музики й образотворчого мистецтва Тутовицької ЗОШ I-III ступенів. Журналіст і критик, яка друкувала свої статті в студентських газетах, Таня ніколи не задумувалась над тим, щоб взяти участь бодай в одному з творчих конкурсів. Але всі, кому довелося не лише бачити численні роботи молодої вчительки, а й побувати на уроках образотворчого мистецтва, де вона дуже часто використовує музику, запам'ятали це надовго. Як представники комісії районного етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року», в якому брала участь. Її члени були вражені талантом вчителя-художника, яка наслідує стиль Катерини Білокур. У педагогів, які приходять працювати в школу, не завжди, чого гріха таїти, складаються відносини з вихованцями. Але не в Тетяни Леончик. Крім майстерності володіння пензлем, добре володіє голосом. Співала у двох автентичних ансамблях, а потім почала навчати співу школярів, для яких виконання спочатку було незвичним, а вже потім просили: «Давайте заспіваємо». З дитинства мріяла малювати не просто пейзажі, а портрети. І навчаючись на першому курсі Рівненського інституту слов'янознавства, здійснила свою мрію – написала автопортрет. Другою виконаною роботою був портрет чоловіка Василя, в родині якого живе, і яка разом з нею тішиться наймолодшим Дениском. Свекруха любить невістку за доброту й простоту. Ганна Василівна разом з чоловіком виховала п'ятеро дітей, тож намагається полегшити роботу Тетяни, бере турботи по господарству на себе. А для молодої жінки сім'я - найдорожче, що може бути в житті людини. І таких сімей у Тутовичах чимало, де живуть працьовиті люди, які по святах і неділях ходять до Свято-Михайлівської церкви. Православний храм є архітектурною пам'яткою XVII ст. і справжньою окрасою та гордістю села.

Після проголошення Незалежності України великі зміни відбулися і в тутовицькому колгоспі «Шлях до комунізму», який спочатку перейменували в «Горинь», а згодом на базі колективного сільськогосподарського приватного підприємства утворилося декілька самостійних господарств, але працює лише одне – селянсько-фермерське – «Тутовицьке», яке очолює Володимир Гоч.

Звісно, щоб написати про село, яке має 500-літню історію і славні традиції, треба не один день, але сьогодні тутовичани її пишуть своїми добрими справами. Донька Лариси Гнатюк Світлана Дятлик - вчитель місцевої одинадцятирічки, продовжує разом зі своїми вихованцями шукати цікаві факти, пов'язані з минулим і сьогоденням рідного краю. Серцем Світлана Володимирівна писала кожен рядок поезії:

Пахне рідне село тишиною лугів,
І роздоллям лісів, і піснями гаїв,
І полями, де сонячне світить чоло,
І хлібом, і цвітом,
І прадідом-дідом гріє душу село,
Моє рідне село...

І розкажуть вам у ньому про завідуючого бібліотекою Михайла Якименка, доярку Валентину Кухарчук, свинарку Ганну Васильчук,

механізатора й комбайнера із 40-літнім стажем Степана Босюка, приватного підприємця, який виготовляє меблі, Володимира Сергійчука.

Закінчуючи розповідь, хочу привітати всіх жителів Тутович із Днем Незалежності, зі святом села, побажати здоров'я і нових здобутків.

Марія КУЗЬМИЧ.